



## KURASHCHILARDA VATANPARVARLIK XUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI

*Halimov Diyorbek Jobirovich*

*Turkiston yangi innovatsiyalar universitetimi, magistr*

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada kurashchilarda vatanparvarlik xususiyatlarini shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik ahamiyati. Shuningdek jismoniy tarbiya yo'nalishida kurashdan ta'lim olayotgan talabalarning nazariy bilimlarning amaliyot bilan birga olib borilishi haqida ham fikrlar yuritilgan.

**Kalit so'zlar.** vatanparvarlik, texnik va taktil usullar, tayyorgarlik turlari, jismoniy mashqlar, belbog'li kurash, milliy kurash.

Har bir xalqning tarixi va madaniyati yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning poydevorini o'z ichiga oladi. Muammo uzoq vaqt davomida o'z ahamiyatini yo'qotmaydi. Inson shu tarzda yaratilgan. Shaxsning barkamol rivojlanishi uchun biologik mavjudlik davrida o'z o'rnini, maqsadini, vazifasini tushunish juda muhimdir. Bu mulohazalarning barchasi vatanparvarlik, Vatan va u bilan bog'liq barcha narsalar haqida munozaralarga olib kelishi muqarrar. Biroq, asosiy asoslarni tushunmasdan, bunday mulohazalar juda uzoqqa borishi mumkin, shuning uchun bolalarni vatanparvarlik ruhida to'g'ri tarbiyalash masalasiga juda katta e'tibor berilgan va qilinmoqda. Ba'zida bu burilishlarga olib keldi.

Vatanparvarlik tushunchasi Bu atamaning qisqacha ta'rifi o'z vatanini, xalqini so'zsiz sevishni, kerak bo'lsa, asrlar davomida shakllangan turmush tarzini asrab-avaylash, o'z joningni berishni talab qiladigan ma'lum bir axloqiy tamoyilni bildiradi. Bu ta'rif, shuningdek, shaxs tug'ilgan xalqning boshqa a'zolari bilan o'z identifikatsiyasini ham anglatadi. Tarix, madaniyat bilan faxrlanish. Kundalik hayotda vatanparvarlik kam namoyon bo'ladi. Uning ahamiyati va roli faqat qiyin paytlarda (urushlar, kataklizmlar) kuchayadi. Aksincha, bu alohida qurbonlik, yig'ilish va katta, buyuk narsaning bir qismi kabi his qilish impulsidir.

Milliy kurashda sport mashg'ulotlarini tashkil etish, sport mashg'ulotlarining maqsadi va vazifalari, Mashg'ulotlarini rejalashtirish xususiyatlari, sikllari, mashg'ulot jarayonlarida kurash harakatlariga o'rgatish uslublari va tamoyillari hamda kurash mashg'ulotlarida nagruzkalarning xususiyatlari va me'yorlash uslubiyati ham qo'llanmada bayon etilgan. Milliy kurash bilan shug'ullanishda zahiralar tayyorlashda sport maktablarining vazifalari, kurashchilarning tayyorlov, ixtisoslashuv, oliy sport guruhlarini. Milliy kurash usullariga bolalarni saralash uslubiyoti, xususiyatlari, kurashchilarni terma jamoalarga saralash talablari tahlil etiladi.



Milliy kurash usullari samaradorligini oshirish hamda kurashchilarning umumiy va maxsus tayyorgarligini takomillashtirish maqsadida o'tkaziladigan ilmiy tadqiqotlar, tadqiqot usullaridan adabiyotlar tahlili, model, tabiiy va ilmiy tajribalar, laboratoriyalar hamda pedagogik nazorat, anketa so'rovlar o'tkazish qoidalari ham berilgan. Shuningdek sport kurashi bilan ayollarni shug'ulanishlarining talablari va qoidalari ham keltiriladi. Milliy kurashi bo'yicha o'quv-trenirovka yig'inlari o'tkazish va masobaqalar tashkil etish talablari va qoidalari ham ta'riflanadi.

Kurash ham jismoniy tarbiyaning asosiy qismi hisoblanadi. O'zbek kurashi qarshi harakat qiluvchi ikki polvonning bellashuvidan iborat bo'lib, raqibi ustidan g'alaba qozonish maqsadida, musobaqa qoidalari bilan ruhsat etilgan texnik usul va taktik xarakterli harakatlar yordamida qatnashuvchilarning o'zaro qarshiligini yengish bilan xarakterlanadi.

Oilada bolalarni milliy kurashga o'rgatish: birgalikda jismoniy mashqlar bilan shug'ullanish bolalarning bu mashqlarni qanday bajarishini tekshirish uchun ota onalarga imkon beradi, yaxshi kayfiyat uyg'otadi, katta va kichiklar o'rtasida ishonchli munosabatni shakllantiradi. Bola mashqni ota-onalariga qaraganda yaxshiroq bajarishga harakat qiladi, musobaqa vaziyati paydo bo'ladi, bu esa jismoniy tarbiya va sportga qiziqish uyg'otishga yordam beradi. Bularning hammasi ota-onalar bilan bolalarning birgalikdagi mashg'ulotlarini muhim tarbiya vositasiga aylantiradi. Oiladagi jismoniy tarbiya muayyan tizimdan iborat bo'lib, u jismoniy tarbiya va sportning milliy turlaridan birini tashkil etadi. An'anaviy tarixiy xarakterga ega bo'lgani holda ular internatsional xarakter kasb etib, xalqning jismoniy madaniyatini boyitadi. O'zbek xalqining eng qadimiy milliy sport turlaridan biri kurashdir. U O'rta Osiyo territoriyasida juda qadim zamonlarda paydo bo'lib va doimo rivojlanib, hozirgacha yetib kelgan.

Sport oilada bolalar hamkorligini mustahkamlashga yordam beradi. Odatda, ko'p bolali oilalardagi uylarda o'tkaziladigan trenirovka bellashuvlarda, ayniqsa musobaqalarda, hamma oila a'zolari ishtiroq etadilar. Binobarin, har qanday bellashuvda tomoshabinlar bo'ladi. Bu esa yosh kurashchilar kuch g'ayratini, faolligini, ularning bellashuvga bo'lgan qiziqishini faollashtiruvchi juda muhim ruhiy omildir. Agar faqat murabbiy ishtirok etsa, o'smirlarning kurashga bo'lgan qiziqishi tomoshabinlar ishqibozlar, o'zlaridan kichiklar ham bor paytlardagiga qaraganda ancha kamayadi. O'zbek oilalarida bolalarni 8-9 yoshdan boshlab kurashga tushishiga o'rgata boshlagan hollar ma'qul. Oilada bolalarni kurashga tushishiga o'rgatadigan kishilar yuklamalarni tartibga solishi, ularning o'smirning jismoniy imkoniyatlari bilan muvofiqlashtirishi kerak, shu bilan birga bunday jismoniy imkoniyatlarini rivojlantirish zarur. Jismoniy imkoniyatlarni ehtiyotlik bilan salomatlikka zarar yetkazmaydigan qilib rivojlantirish kerak. Buning uchun kuch va harakat yuklamalarini asta sekin oshirib borish zarur. O'smirlar oilada kurash tushishiga o'rgatilayotganda trenirovkalariga sarflanadigan vaqtni asta-sekin oshirib borish, usullar va jismoniy kuch g'ayratni oshiruvchi mashqlarni murakkablashtirish yaxshi samara beradi.





Umumiy tayyorgarlik va maxsus tayyorgarlik. Milliy kurashda jismoniy jihatdan umumiy tayyorgarlik sportchilarining rivojlanishiga hamda ularning fazilatlari va qobiliyatlarini takomillashtirishga qaratilgan. O'z salomatligini mustahkamlaydi, kishini hayot uchun zarur bo'lgan ko'nikma va malakalar bilan boyitadi xamda unga kurashning tanlangan turi bo'yicha kamol topishi uchun shart sharoit yaratadi. Jismoniy jihatdan maxsus tayyorgarlikning xususiyati shundaki, jismoniy jihatdan umumiy tayyorgarlik harakatlarining o'ziga xosligini hamda eng muhim jismoniy va irodaviy sifatlarni umumiy rejada emas balki kurash turi xususiyatlari hisobga olgan holda rivojlantirish zarurligini e'tiborga olib o'tkaziladi.

Texnik va taktik tayyorgarlik. Kurash sharoitidagi taktik va texnika bir biri bilan uzviy bog'langandir. Kurash texnikasini mohiyati eng samarali maxsus harakat amallaridan, kurashishning usul va uslublarida maqsadga muvofiq foydalanishdan, sportchining kurash musobaqalar paytida uz irodaviy va jismoniy sifatlari hamda kuch va qobiliyatlaridan muvaffaqiyatga erishish uchun oqilona foydalanishdan iboratdir. Bir xildagi sharoitlarda eng yaxshi natija beradigan va sportchining kam kuch sarflashini talab etadigan texnika yaxshi va ancha mukammal texnika deb tan olinishi kerak. Taktika bu ayrim harakatlar yoki kurashni va umuman musobaqani olib borish uslubi. Kurashchining kurashish davrida texnikani, usullarni, harakat yoki kombinatsiyalarni qo'llash uslubi, bu taktika deb ataladi. Sportchi kurashish vaqtida kurash texnikasidan maqsadga muvofiq foydalanish bilan harakatlar taktikasida takomillashib boradi.

### Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmatqulov U. Vatanparvarlik, insonparvarlik va o'z millatiga sadoqat, shaxs ma'naviyati muhim mezonlari.
2. Razaxov Kopbergen Xudayorov Doniyor Davlatyor o'g'li "Milliy kurash bo'yicha kurashchilarning ta'lim olishida amaliyotning ahamiyati va ta'lim tizimida kurashning talabalarga o'qitilishi" Текст научной статьи по специальности «Науки об образовании»